

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**III RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUN, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyun

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-176-6

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huqular himoyalangan.

© Sciencesproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

Atamuratova Dilafroz

"ISHTIROKIYUN", "QIZIL BAYROQ", "TURKISTON" GAZETALARIDA XIVA XONLIGI, XXSR
HAMDA XSSRGA OID XABARLAR VA ULARNING AHAMIYATI 7-9

Sultanov Samandar

XORAZM VOHASI VA QUYI ZARAFSHON VODIYSI BRONZA DAVRI MANZILGOHLARIDA
ARXEOLGIK TADQIQOTLAR NATIJALARI 10-12

Bobobekova Nargiza

JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI
FAOLIYATI TARIXI (XX ASR BOSHLARI) 13-19

IQTISODIYOT FANLARI

Tangirkulov Bekzod

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY RESURLAR
SHAKLLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 20-24

FILOLOGIYA FANLARI

Azamatova Gulnoza

NEMIS TILIDAGI "EIN" SO'ZI VA UNING QO'LLANILISHI 25-27

Nazimova Himmatoy

EPOS JANRINING PAYDO BO'lishi VA SHAKLLANISH MASALALARI TAHLILI 28-31

Tadjiyeva Umida

MAQOLLAR TILSHUNOSLIK SOHASINING O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA 32-35

Matyaqubova Ozoda

FRANSUZ TILIDAGI GAP TARKIBLI FRAZEOLGIK
BIRLIKLER VARIANTLARINING TURLARI 36-40

Qilicheva Shahlo

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA QO'SHMA SO'ZLARNING MORFOLOGIK,
STRUKTURAL YASALISHI 41-45

Samandarova Nilufar

FRANSUZ TILIDA HARAKATGA YO'NALTIRILGAN FE'LLARNING
IFODA XUSUSIYATLARI 46-49

Jumanazarova Kamola

ABDULLA QODIRIYNING „O'TKAN KUNLAR" ROMANIDA
MILLIYLIKNING IFODALANISHI 50-52

Abdullayeva Gulnora

HOZIRGI NEMIS TILIDA "ES" KOMPONENTLI GAPLARNING MA'NOSI VA VAZIFALARI HAMDA
ULARNING O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK EKVIVALENTLARI 53-56

YURIDIK FANLARI

Karaxodjaeva Okilaxon

O VZAIMODEYSTVIY OLIY MAJLISA RESPUBLIKI UZBEKISTAN I ORGANOV
GOSUDARSTVENNOY VLASTI PRI OSUJESTVLENIY
PARLAMENTSKOGO KONTROLYA 57-62

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HUQUQIY MUHOFAZASI YO'LIDAGI MUHIM QADAM	63-65
<i>Abdihakimov Samandar</i> SUD HAL QILUV QARORLARINI BEKOR QILISH YOKI O'ZGARTIRISH ASOSLARI TURLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	66-69
<i>Komilov Asadbek</i> MATBUOT ERKINLIGI BO'YICHA XALQARO STANDARTLAR	70-74
<i>Xudaibergenova Dilnoza</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MULK HUQUQIGA OID HUQUQIY ASOSLARNI TAKOMILLASHTIRISH	75-79
<i>Eraliyeva Malika</i> "INSON" IJTIMOIIY XIZMATLAR MARKAZLARI FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI: IJTIMOIIY XIZMATLARNING SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	80-82
<i>Самигжонов Зилола</i> ПОНЯТИЕ, ПРИНЦИПЫ И КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	83-87
<i>Asqarov Nodirbek</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI G'AYRIIJTIMOIIY XATTI-HARAKATLARGA JALB ETGANLIK HOLATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISHDA AMALIYOTDA YUZAGA KELAYOTGAN AYRIM MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	88-92
<i>Тураев Абдуазим</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93-102
<i>Murodova Sojida</i> WHAT CAN UZBEKISTAN LEARN FROM CHINESE SMART COURTS?	103-107
<i>Akramova Sabrina</i> O'ZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGININ HUQUQIY ASOSLARINI TATBIQ ETISHDAGI MUAMMOLAR	108-111
<i>Шермухамедова Камилла</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СДЕЛОК В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	112-116
<i>Саматова Шахзода</i> ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЕСПЕЧИТЕЛЬНОГО ПЛАТЕЖА КАК СПОСОБА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА	117-120
<i>Акрамов Акмалжон</i> ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТНЫЙ КОНТРОЛЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	121-125
<i>Гофуржонов Низомиддин</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ НАСИЛИЯ НАД ДЕТЬМИ В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	126-132
<i>Акрамова Хилола</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ	133-136

<i>Safayev Javohir</i> XORIYIY DAVLATLARDA PARLAMENT TEKSHIRUVI: HUQUQIY MEKANIZMLAR VA AMALIY TAJIRIBA	137-140
<i>Кучкорова Гулхаёт</i> РАЗВИТИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	141-144
<i>Бобоева Муслима</i> ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ КАК СУБЪЕКТА ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА	145-150
<i>Султонова Дурдона</i> АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ НА ЭЛЕКТРОННУЮ КОММЕРЦИЮ В КОНТЕКСТЕ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	151-157
<i>Мелсова Камила</i> ПОНЯТИЕ, ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И КЛАССИФИКАЦИЯ ПООЩРИТЕЛЬНЫХ НОРМ.....	158-162
<i>Soatboyeva Shoxnura</i> FUQAROLIK HUQUQIDA MULK HUQUQINI HUQUQIY HIMOYA QILISH INSTITUTINING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	163-166
<i>Qilichev Nosirbek</i> QILMISHNING JINOIYLIGINI ISTISNO QILUVCHI HOLAT SIFATIDA – KAM AHAMIYATLI QILMISHLARNING HUQUQIY TAHLILI	167-169
<i>Allamberganova Farida</i> ANGLO-SAKSON HUQUQIY TIZIMI DAVLATLARI TAJRIBASIDA ELEKTRON TIJORAT VA ISTE'MOLCHILARNING HUQUQIY HIMOYASI	170-175
<i>Turg'unboyev Abrorjon</i> XALQARO HUQUQDA ATROF-MUHITGA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN DAVLATLAR JAVOBGARLIGI ASOSLARI VA MUAMMOLAR	176-180
<i>Abdumalikov Otabek</i> AXBOROT OLISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI: AXBOROT TURLARI VA MANBALARINING HUQUQIY JIHATDAN TASNIFLANISHI	181-187
<i>Xursanov Shamsiddin</i> BARQAROR RIVOJLANISH TAMOYILLARINI XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA IMPLEMENTATSIYA QILISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR	188-192
<i>Adizova Nargiza</i> ELEKTRON TIJORAT SHARTNOMALARINING AN'ANAVIY TIJORATDAGI SHARTNOMALARDAN FARQI VA O'ZIGA XOSLIKLARI	193-196
<i>Omonkeldiyeva Sevara</i> O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING SHAKLLANISHI VA HUQUQIY ASOSLARI	197-199
<i>Anvarova Azizabonu</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA MEDIATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI	200-203
<i>Сайдалиева Ойсултанмахон</i> ДОКТРИНА СНЯТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ВУАЛИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРУГА ОТВЕТСТВЕННЫХ ЛИЦ	204-211

Qahramonova Sevinch

IJTIMOIIY ADOLAT PRINSIPINI TA'MINLASH:

KONSTITUSIYAVIIY-HUQUQIIY TAHLIL 212-215

Xolmo'minova Barchinoy

RAQAMLASHTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIIY SOHALARGA, XUSUSAN, PENSIYA

TIZIMIGA TA'SIRI 216-220

Sadinov Shohboz

XORIIY DAVLATLARDA ADVOKAT XIZMATIGA HAQ TO'LASHNING O'ZIGA XOS

XUSUSIYATLARI 221-226

Harifov Sobir

FUQAROLIK JAMIYATINING MA'NAVIY HAYOTIDA HUQUQIIY TARBIYANING O'RNI..... 227-231

PEDAGOGIIKA FANLARI

Turgunova Nilufar

CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING HEALTH-PROMOTING

TECHNOLOGIES IN INCLUSIVE EDUCATION SETTINGS 232-234

TIBBIYOT FANLARI

Жураев Жамол

ПРИЧИНЫ РЕЦИДИВА ПОСЛЕ ЛЕЧЕНИЯ ГЕПАТИТА С 235-237

Jumabaeva Miyasar, Xidoyatova Dilbar, Mansurova Nargiza

INSULTDA HAKKAT BUZILISHLARINI TRANSKRANIAL MAGNIT STIMULYATSIYA (TMS)

YORDAMIDA KORREKSIYA QILISHNI OPTIMALLASHTIRISH 238-244

FUQAROLIK PROTSESSIDA MEDIATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI

Anvarova Azizabonu Anvar qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

Email: anvarovaazizabonu003@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Mediatziya tushunchasi, lotincha "mediare" so'zidan olingan bo'lib, "vositachilik qilish" degan ma'noni anglatadi. Tomonlar o'rtasidagi nizolarni hal qilish mas'uliyatli vazifa hisoblanadi, shuning uchun ko'pgina xorijiy mamlakatlarda mediatorga kasbiy malaka, mediatsiya sohasida qo'shimcha maxsus tayyorgarlik, yosh va amaliy tajribaga oid maxsus talablar mavjud. Aksariyat xorijiy mamlakatlarda nizolarni sudga nisbatan mediatsiya orqali hal etish rivojlangan va uning ko'rsatkichi ancha yuqori. Ushbu maqolada mediatsiya hamda nizolarni hal qilishda uning o'rni, shu bilan bir qatorda, uning muammolari yoritilib, ushbu muammolar yuzasidan amaliy takliflar beriladi va xorijiy davlatlarda mediatsiyasining o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: mediatsiya, nizo, huquq, vositachilik, sud, kelishuv, mediator, tinchlik

LEGAL BASIS OF MEDIATION IN CIVIL PROCEEDINGS

Anvarova Azizabonu Anvar qizi

Master's student, Tashkent State Law University

Email: anvarovaazizabonu003@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

Abstract: The concept of mediation is derived from the Latin word "mediare", which means "to mediate". Resolving disputes between parties is a responsible task, therefore, in many foreign countries, there are special requirements for a mediator regarding professional qualifications, additional special training in the field of mediation, age and practical experience. In most foreign countries, resolving disputes through mediation is developed compared to the courts and its rate is much higher. This article discusses mediation and its role in resolving disputes, as well as its problems, gives practical suggestions on these problems and analyzes the role of mediation in foreign countries.

Key words: mediation, dispute, law, mediation, court, agreement, mediator, peace

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-176-6/rkm-44>

Ma'lumki, huquqiy nizolarni hal etishning o'ziga xos shakli sifatida mediatsiya bugungi kunda nizolarni samarali va tejamkor hal etish imkoniyatlari tufayli sezilarli o'rin egalladi. Mamlakatimizda mediatsiya institutini milliy qonunchilikka joriy etish bo'yicha islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirildi. Dastlab O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son Farmoni bilan 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi tasdiqlandi va ikkinchi asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish etib belgilandi [1]. Ushbu ustuvor yo'nalish doirasida sudlarni yanada ixtisoslashtirish, sud apparatini mustahkamlash, xo'jalik sudlari tizimida mintaqaviy apellatsiya sudlarini tashkil etish, fuqarolik, jinoyat ishlari bo'yicha sudlar va xo'jalik sudlarining qilish etib belgilandi. 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturining 79-bandida

sudgacha fuqarolik va xo'jalik nizolarini hal etishning asosiy tushunchalari, maqsadlari, vazifalari, mexanizmlarini belgilovchi "Yarashtiruv jarayonlari (mediatsiya) to'g'risida"gi O'zbekiston loyihasini ishlab chiqish vazifasi belgilandi. Mediatsiya deganda taraflar o'rtasidagi nizoni ularning ixtiyoriy roziligi asosida uchinchi shaxs ya'ni mediator orqali hal qilish usuli tushuniladi. BMT ustavining 33-moddasida mediatsiya (vositachilik) nizolarni hal etish vositasi sifatida tan olingan [2]. Yevropa parlamenti va kengashining 2008-yilgi 52-direktivasi fuqarolik va tijorat nizolarida mediatsiya tushunchasiga quyidagicha ta'rif beriladi: «Taraflar boshlab bergan yoki sud tomonidan tayinlangan yoxud milliy qonunchilik bilan belgilanganidan qat'i nazar, ikki yoki undan ortiq nizolashuvchi taraflarning nizoni hal etish to'g'risida kelishuvga erishish maqsadida uchinchi shaxsga murojaat etish jarayonidir» [3]. mediatsiyada taraflar mediatorni ixtiyoriy tanlaydilar, sudda esa sudyani tanlash huquqi berilmagan, mediatsiyada o'z ixtiyorlari bilan rozi bo'lib, istalgan mediatorni tanlasalar, sudga faqat yashash joyi bo'yicha murojaat qilishlari mumkin. Shuningdek, sudning vazifasi kim haq, kim aybdorligini aniqlash bo'lsa, mediatsiyada taraflar o'rtasidagi hamkorlik va do'stona munosabatlarni saqlab qolingan holatda kelishuvga erishish asosiy maqsad qilib olinadi. Sudlarning ish hajmi kattaligidan ishlarni ko'rib chiqish bir necha oy va undan ortiq vaqtga cho'zilib ketadi, mediatsiya jarayoni esa juda qisqa muddatda ham yakunlanishi mumkin; mediatsiya sud jarayoniga qaraganda har tomonlama tejimli bo'ladi. Sudda qaror faqat qonunga asoslanib qabul qilinadi, mediatsiyada esa qarorni taraflarning o'zlari qabul qiladilar. Sud tartibida ko'riladigan nizolar bo'yicha bir taraf foydasiga chiqarilgan qaror ikkinchi tarafning ziyoniga xizmat qiladi. Mediatsiyani qo'llashda taraflar ixtiyoriy ravishda mediativ kelishuv tuzish orqali nizoni hal qilish yo'llari va usullari, kelishuvda belgilangan majburiyatlarni bajarish muddatlari hamda ushbu majburiyatlarni bajarmaslik oqibatlarini ham belgilab qo'yishlari mumkin.

Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasida 2018-yilda qabul qilingan "Mediatsiya to'g'risidagi" qonun amal qiladi [4]. Mazkur qonunning maqsadi nizolarni tartibga solishning muqobil usullarini rivojlantirish uchun huquqiy shart-sharoitlar yaratish, sud tizimiga tushadigan ish hajmini kamaytirishdan iborat. Mediatsiya ixtiyorilik, taraflarning hamkorligi va teng huquqliligi, maxfiylik, mediatorning mustaqilligi va xolisligi prinsiplari asosida amalga oshiriladi. O.Xolmizaev va R.Sagatov mediatsiyaning quyidagi prinsiplarini ajratib ko'rsatgan: taraflarning teng huquqliligi, ixtiyoriyligi, o'zaro hurmati, maxfiyligi, jarayonning maxfiyligi, shaffofligi, mediatorning xolisligi [5]. F.Otaxonovning ta'kidlashicha, mediatsiya maxfiylik, ixtiyoriylik, tomonlarning hamkorligi va teng huquqligi, mediatorning mustaqilligi va xosligi prinsiplari asosida amalga oshiriladi [6]

Mediatorlik jamiyatdagi barqarorlik va tinchlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Sababi mediatsiya orqali adolatli kelishuvlarga erishiladi va fuqarolarda sud tizimiga bo'lgan yukni kamaytirgani sababli ijtimoiy ishonchni oshiradi. Shuningdek nizolarni o'zaro hal qilish madaniyatini shakllantiradi. Taraflar o'rtasidagi munosabatlarni ijobiy saqlab qolib, mahallalardagi ijtimoiy birdamlikni ta'minlashga yordam beradi.

O'tgan vaqt davomida jamiyatimizda mediatsiyani yanada keng qo'llash maqsadida qonunchilik hujjatlarida mediatsiyani sudgacha, sudda va ijro bosqichlarida qo'llash mumkinligi, sudlarda mediativ kelishuv tuzilganda, davlat boji qaytarib berilishi kabi imtiyozli normalar belgilandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni da nizolarni hal etishning muqobil usullaridan keng foydalanish uchun zarur tashkiliy-huquqiy shart-sharoitlarni yaratish, yarashuv institutini qo'llash doirasini yanada kenlaytirishga e'tibor qaratilgan.

Fuqarolik protsessual kodeksning 17-bobi yarashtiruv tartib-taomillari ni tartibga soladi. Unda mediativ kelishuv da'vo tartibida yuritiladigan har qanday ish bo'yicha birinchi instansiya sudida sud alohida xonaga (maslahatxonaga) sud hujjatini qabul qilish uchun chiqquniga qadar taraflar tomonidan tuzilishi mumkinligi belgilab qo'yilgan [7].

Mediatsiya fuqarolik nizolarini hal etishda juda samarali. Hozirgi kunda rivojlangan xorijiy davlatlar huquqiy tizimida nizoni sudgacha olib bormasdan, muqobil yo'l bilan hal qilishga qaratilgan mediatsiya yarashtiruv protsedurasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Kelishuv tartiblari, ayniqsa, anglo-sakson huquq tizimida va kontinental Yevropa mamlakatlarida rivojlangan. Amerika Qo'shma Shtatlarida mediatsiya tartibida ko'rilgan ishlarining 95%i sudgacha bormaydi. Germaniyada muzokaralarning 90% dan ortig'i kelishuv bitimi bilan yakunlanadi, xususan, Quyi Saksoniyada bu ko'rsatkich - 97% ni tashkil etadi. Buyuk Britaniyada nizolarning 90-95% i sudgacha hal qilinadi. Yevropada esa mediatsiyaning muvaffaqiyat darajasi 40-80% ni tashkil qiladi.

O'zbekistonda mediatsiya sohasidagi kamchilik va muammolarni tahlil qilib, ularni hal qilish masalalarini ko'rib chiqamiz.

Mediatsiya sohasidagi asosiy muammolardan biri-mediatsiya faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilikning to'liq shakllanmaganligi va talabga javob bermasligidir. Fuqarolar esa mediatsiya to'g'risida to'liq va aniq ma'lumotga ega emas, shuning uchun ham ular mediatorga emas, asosan, sudga murojaat qilishni afzal ko'rishadi. AQSHda esa butun huquq tizimi ko'pchilik nizolarning sudgacha ixtiyoriy ravishda hal etilishini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, hattoki tomonlar mediator bilan bog'lanishlari uchun sud muhokamasi to'xtatilishi mumkin. Mamlakatda nizolarni hal qilish milliy instituti hamda xususiy va davlat mediatorlik xizmatlari mavjud. Bu muammoni hal qilish uchun "Mediatsiya to'g'risida"gi qonunni qayta ko'rib chiqib, barcha sohalarni hal qilishga qaratilgan moddalarni qo'shish zarur. Shuningdek, 2018-yil 20-dekabrda qabul qilingan mediatsiya bo'yicha Singapur konvensiyasini qabul qilish orqali ham ushbu soha bo'yicha yangiliklar qabul qilinishi hamda boshqa ko'pgina mediatsiya rivojlangan davlatlar bilan hamkorlik amalga oshirilib, ularning tajribasi o'rganilib, qo'llanilishi mumkin.

Keyingi muammo – sudlarning mediatsiyaning muqobil vosita sifatida emas, balki ikkinchi darajali jarayon sifatida qabul qilishidir. Shuning uchun ham sud tizimida mediatsiyaning majburiy yoki ixtiyoriy bosqich sifatida joriy etish hamda sudyalarning mediatorlar bilan hamkorligini mustahkamlash zarur. Oilaviy nizolarda esa sudlarga alternativ sifatida mediatsiya xizmatlarini tavsiya etish orqali ushbu sohaning rivojiga hissa qo'shiladi. Sudda taraflar sudyani tanlay olmaydi, sudga esa faqat yashash joylari bo'yicha murojaat qilishga majburdirlar, sudning asosiy vazifasi taraflarning qaysi biri haq yoki aybdorligini aniqlashdan iborat bo'lsa, mediatsiya, aksincha, taraflarning kelishuviga erishishga hamda mediatorning yordami bilan nizoni hal qilishning turli xil yechimlarini muhokama qilishga qaratilgan, sudda taraflar sud qaroridan norozi bo'lsalar ham uni bajarishga majbur bo'lishadi yoki apellatsiya

shikoyati bergan taqdirlaridayam apellatsiya instansiyasi birinchi instansiya qarorini o'zgarishsiz qoldirsa, davlat boji to'lashlaridan tashqari, hal qiluv qarorini bajaradilar, lekin mediatsiyada barcha qarorlar faqat taraflarning o'zaro kelishuvi asosida qabul qilinadi va ular ixtiyoriy ravishda uni bajarish majburiyatini oladilar. Masalan, Germaniyada sudlar mediatorlar bilan bevosita ish olib boradi, bu esa yuzaga kelishi mumkin bo'lgan sud jarayonlari sonini sezilarli darajada kamaytiradi. Xitoyda nizolarning 30% ga yaqini suddan tashqari hal qilinadi. Ushbu mamlakatda, agar tomonlar mediatsiya doirasida kelishuvga erishsa va uni hakamlilik sudlari tomonidan ko'rib chiqish uchun belgilangan tartibda tasdiqlasa, bunday bitim hakamlilik sudning qarori (arbitraj) kuchiga ega bo'ladi. Shuning uchun sudning mediatsiya bilan hamkorlikda ish olib borishi yo'lga qo'yilib, nazorat qilinishi kerak.

Va oxirgisi, mediatsiyaning cheklangan holda qo'llanilishi. Har bir soha bo'yicha mediatsiya qo'llanilishi bo'yicha qonun qabul qilinib, tartibga solinishi kerak.

Xulosa o'rnida aytganda, mediatsiya mexanizmi, nafaqat, nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishga yordam beradi, balki jamiyatning barqarorligini va birdamligini ta'minlashga hissa qo'shadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mediatsiya sud jarayonlariga nisbatan tez va iqtisodiy jihatdan qulay bo'lib, nizolarni hal qilishni yengillashtiradi hamda taraflarning kelishuviga sabab bo'ladi. Bu esa taraflar o'rtasidagi munosabatlarni saqlab qolish hamda bolalar manfaatini himoya qilishda muhim hisoblanadi. Ushbu tadqiqot mediatsiya institutini rivojlantirish va uni keng tarqalishi zarurligini ko'rsatdi. Bunda mediatsiya faoliyatini tartibga soluvchi qonun hujjatlarini takomillashtirish yuzasidan islohotlar olib borish, sudlarning mediatsiya bilan hamkorligini yo'lga qo'yish va rivojlantirish, ushbu sohani keng tarqalishi uchun mediatorlar malakasini oshirish, qayta o'qishlari uchun chuqurlashtirilgan maxsus kurslar tashkil etishni taklif etaman. Mediatsiya insoniylik hamda muloqotga asoslangan yondashuvi, natijaviyligi va tezkorligi bilan jamiyat rivojiga katta hissa qo'shadigan vosita hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2017 yildagi PF-4947-son. <https://lex.uz/docs/-3107036>
2. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomi, 1945-yil 26-iyun.
https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/charter_Uzbek.pdf
3. Nizolarni hal etishda mediatsiya institutining o'rni va ahamiyati. Nurmatov Nurbek O'rinboy o'g'li, Qudrat Matkarimov Qalandarovich. 2024
4. Mediatsiya to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi qonuni. 03.07.2018 yildagi O'RB-482-son <https://lex.uz/docs/-3805227>
5. Холмирзаев О., Сагатов Р. О роли и значении медиаторов в странах Центральной Азии // Правосудие. Ташкент 2019. №3. – С.98
6. Отахонов Ф. Правовые основы и перспективы развития медиации в Узбекистане // Правосудие. 2019. – №6. – С.98.
7. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi. <https://lex.uz/acts/-3517337#:~:text=17%2Dbob.%20Yarashtirish%20tartib%2Dtaomillari>

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
II RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Sciences problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.